

Oldřich Kvapil ...



... výroba reliéfních forem na perník



Oldřich Kvapil se narodil 19. června 1939 v městě Hořicích v podhůří Krkonoš. Přestože se se dřevem setkal již od mládí, jeho otec byl vyučený truhlář a v mládí dokonce vyráběl i loutky, nestalo se toto jeho povoláním. Po studiu na Vysoké škole lesnické v Praze, kde se zabýval konstrukcí pozemních komunikací, nastoupil jako technik a později



inženýr k silničnímu stavitelství a v tomto oboru pracoval až do odchodu na penzi. Prvním impulsem pro trvalý zájem o reliéfní formy na perník a marcipán mu byla výstava starých forem, uspořádaná v roce 1966 v Kuksu u Dvora Králové. Následovaly první pokusy s výrobou forem a především cílevědomé studium literatury, originálů uložených v muzejních sbírkách a získávání informací o způsobech řezby. Nedocenitelné rady při tomto hledání poskytli ak. mal. Jiří Corvin, dr. Vítězslav Štajnochr a dr. Zdena Lenderová.

Materiálem, s nímž pracuje, jsou převážně dobře vyžralá tvrdá dřeva domácích ovocných stromů. Převládá hrušeň, třešeň, švestka, jabloň a také ořech. Menší formy jsou z jednoho kusu, větší se lepí z několika částí dobře proschlého dřeva. Spoje

Výroba reliéfních forem je bezprostředně spjata s jejich používáním při výrobě plastických marcipánových a později též perníkových tabulí. Nejstarší datované formy pocházející ze 17. století se vyznačují vysoce estetickým provedením, čerpající náměty ze života vyšší společnosti - kavalír a dáma, jezdec na koni, lovec, svatební a náboženské motivy. Výrobou forem se zabývali profesionální řezbáři, znali nejen základů anatomie figur a detailů dobové módy, ale také zákonitostí reliéfní, negativní řezby. S určitým zpožděním se zboží vytlačované do forem začalo uplatňovat v městském a ještě později i vesnickém prostředí. Drahý marcipán byl nahrazován levnějším perníkovým těstem, které sice také dokázalo věrně kopírovat nejjemnější detail, ale následné pečení je dělalo méně čitelnými. Novému materiálu se postupně přizpůsobily i méně detailní formy, které si vyřezávali většinou samotní perníkáři. K novým motivům patří figury vojáků, myslivců, mládenců a dívek, husarů,



koní, domácích zvířat, milostné motivy srdce, věnečku, děťátka a mnoho dalších. Perník s plastickým motivem byl po dlouhou dobu nejen univerzální pochutinou, ale také dárkem symbolické hodnoty, který vyjadřoval přání, milostný cit či setrvání v přízni. Zánik tohoto svérázného řemeslného odvětví přinesla teprve konkurence průmyslově vyráběných perníků a cukrovinek na konci 19. století. Práce Oldřicha Kvapila vědomě vychází z celé více než třisetleté tradice výroby reliéfních forem na marcipán a perník. Mezi formami, které vyřezal, můžeme najít náročné kopie barokních předloh s propracovanými figurami kavalíra a dámy, hudebníků, jezdce na koni, lovce, nebo husara. Vedle těchto náročných prací vytváří i jednodušší, spíše narativní motivy podle předloh lidových řezbářů. Důkladně poučen principy negativní řezby se s úspěchem pouští do převádění námětů z historické knižní malby a ilustrací současných autorů do podoby reliéfních dřevorezů.



jsou na zadní straně fixované dřevěnými „motýlky“. Princip negativní řezby pracuje se systémem tzv. plánů, tj. hloubkových rovin řezby. Standardní figurální řezba má takové roviny tři. Motiv se na dřevo přenáší pomocí přípravné kresby na papíru. Vyznačí se celkový obrys a dlátem se vybere do hloubky, čímž vzniká první plán.

Do snížené plochy se překreslí hlavní proporce druhého plánu, většinou vlastní anatomie figury, a opět se vybere. Poslední třetí plán tvoří detaily, jako jsou obličejové partie, vlasy, ozdoby na oblečení a výzbroji, případně nápisy. Dlouhodobá zkušenost s výrobou forem přivedla řezbáře ke zjištění, že anatomie postav nemůže jednostranně vystupovat z reliéfu, ale musí být jakoby zvlněná, s ostrými hranami, které modelují konturu postav. Celý reliéf tak má, i při zachování zdání plasticity, zhruba stejnou tloušťku, takže těsto se při pečení rovnoměrně propéká a nepřipaluje. Nebývalý rozsah tvorby Oldřicha Kvapila je daný nejen zájmem autora o toto téma, ale především tím, že se sám a s úspěchem pokusil o výrobu reliéfních perníků. V této tradici dnes pod značkou Staročeský perník pokračují Martina Kvapilová a Aleš Vostřez, jenž se pod jeho vedením pokouší o výrobu vlastních perníkových forem. Pro ně a také několik dalších perníkářů vytváří Oldřich Kvapil stále nové formy, o něž je zájem také v zahraničí, kde jsou ve vlastnictví několika muzeí i firem vyrábějící historický perník.



Ing. Oldřich Kvapil
Družstevní č. 1685
508 01 Hořice
tel. 493 624 274